

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินการวิจัยการศึกษาการออกมารายงานหน้าชั้นเรียนโดยมีการใช้คะแนนเป็นสิ่งจูงใจของนักศึกษาในชั้นเรียนรายวิชาปรุพีวิทยา 501101 ภาคปลาย ปีการศึกษา 2552 ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปเสนอเนื้อหาตามลำดับหัวข้อ ต่อไปนี้

2.1 แผนยุทธศาสตร์ สาขาวิชาเทคโนโลยีการผลิตพืช พุทธศักราช 2553- 2557

2.2 รูปแบบการเรียนการสอน 5 กลุ่ม

2.2.1 รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านพุทธพิสัย

2.2.2 รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านทักษะพิสัย

2.2.3 รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านจิตพิสัย ค่านิยม คุณธรรม

จริยธรรม

2.2.4 รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านกระบวนการคิด

2.2.5 รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการบูรณาการ

2.3 การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ในการจัดการเรียนรู้

2.4 ศิลปะการสอน (Art of Teaching)

2.4.1 รูปแบบการสอน / รูปแบบการเรียนการสอน

2.4.2 เทคนิคการสอน

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แผนยุทธศาสตร์ สาขาวิชาเทคโนโลยีการผลิตพืช พุทธศักราช 2553- 2557

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มีภารกิจหลักที่สำคัญ คือ การผลิตบัณฑิตและพัฒนาคนให้มีคุณภาพ โดยการให้โอกาสประชาชนทุกระดับได้มีโอกาสทางการศึกษา จึงมีบทบาทและภารกิจในการจัดและส่งเสริมการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนให้เป็นคนดี มีคุณธรรมนำความรู้ในวิชาคนและวิชาชีพ มีคุณภาพ มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการบริหารราชการแผ่นดินที่กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการมีบทบาทในการดำเนินการตามนโยบายสังคมและคุณภาพชีวิตในด้านการศึกษา เมื่อพิจารณาวิสัยทัศน์ของแผนปฏิบัติการของกระทรวงศึกษาธิการ 4 ปี (2551 – 2554) จะพบจุดเน้นที่สำคัญในเรื่องคุณธรรมนำความรู้ให้ผู้เรียนมีคุณภาพ มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เสริมสร้างสังคมคุณธรรม พัฒนาสังคมฐานความรู้ และยืนหยัดในเวทีโลก บนพื้นฐานของความเป็นไทย นั่นก็หมายถึงว่าแผนพัฒนาการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ก็จะต้องวางให้สอดคล้องกันด้วย เพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกันอย่างไม่มีความขัดแย้ง

สาขาวิชาเทคโนโลยีการผลิตพืช เป็นสาขาวิชาที่สังกัดในคณะเทคโนโลยีการเกษตร ในฐานะที่เป็นคณะหนึ่งในมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มีบทบาทที่สอดคล้องกับภารกิจหลักของมหาวิทยาลัย คือ มีหน้าที่หลักในการผลิตบัณฑิตและพัฒนาคนทางด้านเทคโนโลยีการผลิตพืชและวิทยาศาสตร์การเกษตรที่มีคุณภาพสู่สังคม ประสานงาน แสวงหา และสร้างความร่วมมือกับนักวิชาการตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิสาขาต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง การสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นระหว่างคณะฯ กับนักวิชาการ หรือผู้ทรงคุณวุฒิในหน่วยงานต่างๆ ต้องเกิดขึ้นจากความเชื่อที่ว่า การอยู่ร่วมกันอย่างมีเป้าหมายที่จะพัฒนาคนในประเทศให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการทำงาน ตลอดจนการประกอบอาชีพนั้น เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และภูมิปัญญา

2.2 รูปแบบการเรียนการสอน 5 กลุ่ม

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ใช้กันแพร่หลายมีจำนวนมาก แต่ละรูปแบบมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามจุดเน้น ด้วยขั้นตอน วิธีการ องค์ประกอบที่แตกต่างกันไป บางรูปแบบใช้ได้ในวงกว้าง บางรูปแบบจะใช้เฉพาะจงในวงแคบเฉพาะส่วน ผู้ใช้ควรศึกษาพิจารณาเลือกใช้ให้เหมาะสมกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2544 ธรรมชาติของผู้เรียน ธรรมชาติวิชา เนื้อหาสาระ และบริบทอื่น ๆ เช่น เวลา วัสดุอุปกรณ์ สื่อ

จุดเน้นของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2544 ได้แก่ การจัดหลักสูตรอิงมาตรฐาน การเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียนอย่างองค์รวม ของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งด้าน ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม มุ่งเน้นความสำคัญ ทั้งด้าน ปัญญา ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ ศักยภาพในการแข่งขัน และร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ และยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด

การใช้รูปแบบวิธีการที่หลากหลายจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง เรียนรู้ด้วยตนเอง จาก การปฏิบัติจริง เรียนรู้คู่คุณธรรม การวิจัย ทำโครงการ การเรียนรู้ในลักษณะองค์รวมแบบบูรณาการ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนจัดแบ่งตามวัตถุประสงค์การพัฒนาที่ใกล้เคียง ดังนี้

2.2.1 รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านพุทธิพิสัย

เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ ในเนื้อหาสาระต่าง ๆ ในรูปของข้อมูล ข้อเท็จจริง มโนทัศน์ หรือความคิดรวบยอด

2.2.1.1 รูปแบบการเรียนการสอนมโนทัศน์ (ทิสนา แชมมณี. 2548 : 8-12)

ผู้เรียนจะได้รับการเตรียมความพร้อมในการศึกษาเปรียบเทียบ ข้อมูลตัวอย่าง 2 สิ่งที่แตกต่างกัน ผู้เรียนสังเกตข้อมูลตัวอย่างทั้ง 2 ชุด คิดหาคุณสมบัติร่วมและคุณสมบัติต่าง เสนอข้อมูล ที่ใช้และไม่ใช้ตัวอย่างของสิ่งที่จะเรียนรู้สลับกันไปจนครบ ครูผู้สอนเฉลยว่าตอบถูกหรือผิด หลังจากนั้น ผู้เรียนบอกคุณสมบัติเฉพาะของสิ่งที่เรียนรู้ สรุปและให้คำจำกัดความ

เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โมทัศน์ จากการคิด วิเคราะห์ และตัวอย่างที่หลากหลาย
 เข้าใจโมทัศน์ เรียนรู้ทักษะการสร้างโมทัศน์ พัฒนาการให้เหตุผลโดยการอุปนัย (Inductive
 reasoning) ต่อไปผู้เรียนจะสามารถคิดวิเคราะห์ ตีความ สรุป สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

2.2.1.2 รูปแบบการเรียนการสอนของกานเย่ (ทิตนา แชมมณี. 2548 : 12-14)

ประกอบด้วยการทำงานเป็นลำดับขั้นตอนการสอน 9 ขั้นตอน ส่งเสริมกระบวนการ
 เรียนรู้ภายในสมอง โดยจัดสถานการณ์ภายนอกให้เอื้อต่อสภาพภายในของผู้เรียน

ขั้นที่ 1 กระตุ้นเร้าความสนใจของผู้เรียน เพื่อช่วยให้เรียนรู้ได้ดีขึ้น

ขั้นที่ 2 แจกวัสดุประสงค์ ทำให้ผู้เรียนตั้งความคาดหวัง

ขั้นที่ 3 กระตุ้นให้ระลึกถึงความรู้เดิม ทำให้พร้อมรับความรู้ใหม่

ขั้นที่ 4 นำเสนอสิ่งเร้าหรือเนื้อหาสาระใหม่ ให้เห็นลักษณะที่สำคัญอย่างชัดเจน

ขั้นที่ 5 การให้แนวการเรียนรู้หรือจัดระบบข้อมูลให้มีความหมาย เพื่อให้เรียนรู้ได้ง่าย และ

รวดเร็วขึ้น

ขั้นที่ 6 กระตุ้นให้ผู้เรียนตอบสนองแสดงความสามารถ เพื่อให้ทราบถึงผลการเรียนรู้

ขั้นที่ 7 ให้ข้อมูลป้อนกลับ เสริมแรงให้ข้อมูลที่เป็ประโยชน์

ขั้นที่ 8 ประเมินผลการแสดงออกของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนทราบว่าบรรลุวัตถุประสงค์

ขั้นที่ 9 ส่งเสริมความคงทนและการถ่ายโอนการเรียนรู้ โดยการฝึกฝนในหลายสถานการณ์ ทำ

ให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้สาระที่นำเสนอได้อย่างดี รวดเร็ว และจดจำได้นาน และยังได้ทักษะ
 ในการจัดระบบข้อมูล สร้างความหมายของข้อมูล และการแสดงความสามารถของตน

2.2.1.3 รูปแบบการเรียนการสอนใช้ผังกราฟิก (ทิตนา แชมมณี . 2548 : 19-25)

ผู้เรียนใช้กระบวนการเรียนรู้ที่มีความหมาย 4 ขั้นตอน ได้แก่

1) เลือกรับข้อมูลที่สัมพันธ์กัน

2) จัดระเบียบข้อมูลเข้าสู่โครงสร้าง

3) การบูรณาการข้อมูล

4) การเข้ารหัส (Encoding) รับข้อมูลการเรียนรู้เพื่อให้คงอยู่ในความจำระยะยาว
 สามารถเรียน ศึกษาใช้ได้ง่าย

ตามหลักการทฤษฎีกระบวนการทางสมอง ในการประมวลผลข้อมูลซึ่งกระบวนการเรียนรู้
 จะเกิดได้จากองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ ความจำข้อมูล กระบวนการทางปัญญา และเมตาคognition) ความจำระยะสั้นเกิดจากความรู้สึกสัมผัส หรือการตีความสิ่งเร้าที่รับรู้ จะเก็บข้อมูล
 ไว้ได้ชั่วคราว ส่วนความจำระยะยาว คงทน เก็บได้นาน มี 2 ลักษณะ คือ จำเหตุการณ์และจำ
 ความหมายความจำจะมีประสิทธิภาพเพียงใด ขึ้นอยู่กับกระบวนการทางปัญญาของบุคคลนั้น

ประกอบด้วย การใส่ใจ การรับรู้ การทำซ้ำ การเข้ารหัส การเรียกคืน ด้วยหลักการดังกล่าวการ เรียนรู้จึงเป็นการสร้างความรู้ของบุคคล

การจัดการเรียนการสอนอาจจัดได้หลายรูปแบบ รูปแบบหนึ่งมี 7 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ทบทวนความรู้เดิม
- 2) แจ้งจุดประสงค์ ลักษณะบทเรียน องค์ความรู้ที่คาดหวังให้เกิดแก่ผู้เรียน
- 3) กระตุ้นให้ตระหนักถึงความรู้เดิม
- 4) เรียนรู้เนื้อหาสาระด้วยผังกราฟิกที่เหมาะสมกับลักษณะเนื้อหา องค์ความรู้ที่คาดหวัง
- 5) ทำความเข้าใจเนื้อหา ผูกใช้แผนผัง
- 6) แก้ปัญหาโดยใช้แผนผัง
- 7) ทำความเข้าใจให้กระจ่างชัด

เพื่อให้มีความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่เรียนรู้ จดจำได้ดีในระยะยาว จากการเชื่อมโยงความรู้ใหม่ กับโครงสร้างความรู้เดิม และนำความรู้ความเข้าใจมาเข้ารหัสหรือตัวแทนทางความคิดที่มีความหมายต่อ ตนเองด้วยผังกราฟิก

2.2.1.4 รูปแบบการเรียนการสอน ขั้นตอนของบลูม (วิชาการ, กรม. 2540 : 8-18)

นักศึกษาจะได้เรียนรู้ตามลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ ความสามารถในการรู้จากง่ายไปยาก จากไม่ซับซ้อนไปสู่ความซับซ้อน จากความรู้ความคิดระดับพื้นฐานไปสู่ระดับสูง ตามลำดับไม่ข้ามขั้น

1) ความรู้ความจำ จำและเล่าความรู้โดยยังไม่ต้องไปปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลง เช่น ความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ วิธีการเฉพาะ ความคิดรวบยอดต่าง ๆ ผู้เรียนได้รับความรู้จากสื่อต่าง ๆ แล้วตอบคำถาม หรือเล่าอภิปรายเกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับ

2) การเข้าใจโดยผู้เรียนสามารถแปลความหมายของเรื่อง และบรรยายด้วยภาษาของตนเอง โดยไม่ต้องไปสัมพันธ์กับเรื่องอื่น การเข้าใจจำแนกเป็น 3 ทักษะ คือ 1) การแปลความ ได้แก่ การ อภิปรายโดยใช้ภาษาที่ง่ายหรือเป็นภาษาของตนเอง 2) การตีความ คือ การอธิบายสรุป อาจ เรียงลำดับขั้นตอนใหม่ 3) การขยายความ คือการเพิ่มเติมแนวคิด คาดคะเนจากข้อมูลความรู้ที่

3) การนำไปใช้ ผู้เรียนสามารถนำความรู้ทฤษฎีแนวคิดไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ที่เป็นรูปธรรม หรือสภาพปัญหาใหม่

4) การวิเคราะห์ให้ผู้เรียนแยกส่วนต่าง ๆ ของเรื่องที่เป็นความรู้แนวคิดนั้น และชี้ความสัมพันธ์ ระหว่างส่วนหรือองค์ประกอบต่าง ๆ การวิเคราะห์มี 3 ลักษณะ คือ 1) การวิเคราะห์องค์ประกอบหรือ ส่วนย่อยของสิ่งที่เรียน 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ 3) วิเคราะห์ หลักการวิธีการหรือหลักการจัดการ ถ้าวิเคราะห์ได้แสดงถึงความเข้าใจหลักการที่เป็นพื้นฐานของ โครงสร้างสิ่งที่เรียน

5) การสังเคราะห์ ตรงข้ามกับการวิเคราะห์ คือ การคิดแบบสังเคราะห์ จะคิดรวมส่วนต่าง ๆ ที่ แยกกระจายให้มาเป็นแนวคิดเดียว ทำให้เกิดความรู้ใหม่หรือแนวคิดใหม่มีผลเป็น สื่อ วาจา หรือ

ภาษา เป็นแผนงาน แผนดำเนินงาน แบบของการก่อสร้าง หรือ มีผลเป็นทฤษฎีใหม่ หลักการกฎเกณฑ์ใหม่ เช่น ผู้เรียนทำโครงการสงเคราะห์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการทำไข่เค็มภายใน 3 วัน

6) การประเมินผล การคิดแบบประเมินผลเป็นการคิดระดับสูงสุด ผู้เรียนจะประเมินผลได้ เพราะมีวิจารณ์ญาณตัดสินได้ การตัดสินต้องมีเกณฑ์ เปรียบเทียบคุณภาพ และคุณลักษณะภายนอกที่มองเห็นได้ ส่วนเกณฑ์ภายในได้แก่ ความเป็นเหตุเป็นผล ความสม่ำเสมอของหลักการ การประเมินผล จำต้องอาศัยทักษะการสังเกต และการคิดอย่างเหมาะสม

เพื่อให้เกิดความสามารถในการรู้ และคิดตามลำดับขั้นที่ละขั้น จนถึงการคิดระดับสูงได้แก่ ระลึกได้ จำได้ อธิบาย และยกตัวอย่างประกอบได้ นำความรู้ไปใช้แก้ปัญหา ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ การแยกแยะสิ่งต่าง ๆ รวบรวมและประมวลเข้าเป็นความรู้ใหม่ รวมทั้งการวินิจฉัยตัดสินใจ อะไร อย่างไร เพราะอะไร ตามหลักการความสามารถของสมองล้วน ๆ ความจำและความเข้าใจเป็นความสามารถสากล วิชาใดก็ต้องมี ส่วนความสามารถอีก 4 ระดับ คือ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผล จัดเป็นกระบวนการคิด (Thinking Process) เป็นความสามารถในการคิดระดับสูง

2.2.1.5 รูปแบบการเรียนการสอนพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้ (กึ่งแก้ว อารีรักษ์ และคณะ : 2548 : 86-90 ; วิชากรร, กรม. 2550 : 28-43)

พหุปัญญาเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้และสติปัญญา สติปัญญา คือ ความสามารถทางชีวภาพที่แต่ละคนแสดงออกมา เป็นสิ่งผสมผสานระหว่างพันธุกรรมกับสิ่งแวดล้อม ลักษณะทางปัญญาของมนุษย์ มี 3 มิติ คือ เนื้อหา กระบวนการคิด และผล คนเราจะมีสติปัญญาหรือพหุปัญญา 8 ด้าน มากน้อยต่างกัน แต่ละด้านพัฒนาได้ ทำงานร่วมกันได้ พหุปัญญา 8 ด้าน ได้แก่ ภาษา คณิตศาสตร์/ตรรกะ มิติสัมพันธ์/ศิลปะ ความถนัดทางด้านร่างกาย/การเคลื่อนไหว ดนตรี/จังหวะ มนุษย์สัมพันธ์ ความเข้าใจตนเอง และด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเชี่ยวชาญปัญญา และพัฒนาศักยภาพของความสามารถของผู้เรียนหลายด้านอย่างสมดุล และสามารถนำศักยภาพไปใช้ในการแก้ปัญหาร่วมกันได้

2.2.1.6 รูปแบบการเรียนการสอนความสามารถพิเศษ (วิชากรร, กรม. 2540 : 126-146) เทเลอร์ (Taylor) กล่าวว่า ผู้ที่มีความสามารถพิเศษสูงในด้านใดถือว่าเป็นปัญญาเลิศ (gifted) ในด้านนั้น และผู้ที่มีความสามารถระดับปานกลาง ถึงค่อนข้างสูงในด้านใดจัดเป็นมีความสามารถพิเศษ (Talent) ในด้านนั้น ความแตกต่างระหว่างปัญญาเลิศกับความสามารถพิเศษเป็นเรื่องของระดับเท่านั้น เด็กเกือบทุกคนมีความสามารถพิเศษ เทเลอร์ จัดกลุ่มความสามารถที่ใช้ในชีวิตและงานเป็น 6 ด้าน คือ วิชาการ การสื่อสาร ความสร้างสรรค์ การวางแผน การตัดสินใจ และการทำนายคาดการณ์ล่วงหน้า ถ้าครูสนใจสอนผู้เรียนให้พัฒนาหลายด้าน เด็กเกือบร้อยละ 90 จะมีความสามารถสูงในด้านใดด้านหนึ่ง

เช่น ถ้าสอนวิชาการด้านเดียว จะพบว่า เด็กเพียงร้อยละ 50 จะมีความสามารถสูงกว่าปกติ ถ้าสอนสองด้านเพิ่มเป็นร้อยละ 60 ในด้านใดด้านหนึ่ง ถ้าสอนสามด้านจะเพิ่มเป็นร้อยละ 70 ในด้านใดด้านหนึ่ง

ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาหลายๆ ด้าน ไม่ใช่วิชาการอย่างเดียว ได้เรียนรู้จากกิจกรรม ปลายเปิด เพื่อได้มีโอกาสแสดงออกและพัฒนาความสามารถพิเศษต่าง ๆ ให้เป็นการเรียนรู้ของเด็ก ไม่ใช่ต้องเรียนรู้จากครูอย่างเดียว ทำให้กิจกรรมการเรียนรู้สัมพันธ์กับกิจกรรมในชีวิตจริง ทักษะที่จำเป็นในชีวิตจริงผู้เรียนจะได้จากกิจกรรมนอกเวลา เช่น กิจกรรมชุมนุม กีฬา ดนตรี ผู้เรียนได้มีโอกาสวางแผน รู้วิธีปฏิบัติต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ได้ฝึกความเป็นผู้นำ เป็นการใช้ข้อมูลมากกว่าการแสวงหาข้อมูล ผู้เรียนเป็นผู้กระทำมิใช่ผู้รับเฉย ๆ ความสามารถพิเศษทางด้านการวางแผน ผู้เรียนจะต้องฝึกปฏิบัติวางแผนในสถานการณ์จำลอง ความสามารถพิเศษทางด้านการสื่อสาร ผู้เรียนก็ต้องแสดงความคิดเห็นสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจ ความสามารถพิเศษด้านอื่น ๆ ก็เช่นเดียวกันต้องฝึกการใช้ข้อมูลในลักษณะต่าง ๆ

เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้เนื้อหาวิชาการได้มากขึ้น จากการพัฒนาหลายด้าน การไม่เน้นเนื้อหาจะช่วยให้การเรียนดีขึ้น ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในชีวิตจริง มีความสามารถพิเศษสูง และหนึ่งในสามของผู้เรียนจะมีความสามารถสูงมาก ถึงระดับปัญญาเลิศ

2.2.1.7 รูปแบบการเรียนการสอนเน้นประสบการณ์ (กึ่งแก้ว อารีรักษ์ และคณะ.

2548 : 70-71)

การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning) หมายถึง การเรียนรู้จากประสบการณ์ หรือการเรียนรู้โดยการลงมือทำ ดึงประสบการณ์เดิมจากตัวผู้เรียนแล้วผู้เรียนได้รับการกระตุ้นให้สะท้อนแนวคิดจากประสบการณ์ที่ได้รับใหม่ เพื่อพัฒนาความรู้ความคิดใหม่ รวมทั้งทักษะและเจตคติใหม่ ต่างจากการเรียนรูปแบบเดิมที่ครูเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ กำหนดและถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน ผู้เรียนเป็นผู้รับรู้อารมณ์ความรู้สึกเน้นประสบการณ์ มี 4 ขั้นตอน คือ

- 1) ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม จากสื่อ รูปภาพของจริง
- 2) ผู้เรียนสะท้อนความคิดจากประสบการณ์ด้วยมุมมองที่หลากหลาย จากการตอบคำถาม ทำกิจกรรม
- 3) ผู้เรียนสรุปความรู้ จากการสังเกต และการสะท้อนเป็นความคิดรวบยอด ซึ่งเป็นนามธรรม และสรุปเป็นหลักการซึ่งได้จากการบูรณาการ การสังเกตกับทฤษฎี
- 4) ผู้เรียนนำหลักการนั้นไปประยุกต์ใช้ หรือทดลองใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ กิจกรรมหลากหลาย ครูสังเกต บันทึก

เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ปรับปรุงความรู้เดิมให้เป็นความรู้ใหม่ที่มีความหมาย นำไปใช้ได้สถานการณ์จริง และพัฒนาการคิด แก้ปัญหาด้วย

2.2.2 รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านทักษะพิสัย

ทักษะพิสัยเป็นความสามารถของผู้เรียนในด้านการปฏิบัติการกระทำ หรือการแสดงออกต่างๆ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางกาย การทำงานของกล้ามเนื้อ อาจซับซ้อนต้องใช้กล้ามเนื้อหลายส่วน เกิดจากการสั่งของสมอง ซึ่งต้องมีปฏิสัมพันธ์กับความรู้สึกที่เกิดขึ้น ทักษะส่วนใหญ่ประกอบด้วยทักษะย่อย ๆ ทักษะปฏิบัตินี้พัฒนาได้ด้วยการฝึกฝนที่ดี

2.2.2.1 รูปแบบการเรียนการสอน ทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ (Harrow) (ทิศนา แคมมณี. 2548 : 37-38)

การพัฒนาทักษะปฏิบัติตามลำดับขั้นตอน ที่ซับซ้อนน้อยไปสู่ซับซ้อนมาก 5 ขั้นตอน

- 1) ขั้นการเลียนแบบ ผู้เรียนสังเกตการกระทำที่ต้องการให้ทำได้ รับรู้สังเกต เห็นว่ามีขั้นตอนอะไรบ้างแม้จะไม่ละเอียดครบถ้วน
 - 2) ขั้นการลงมือทำตามสั่ง ทำตามโดยไม่มีแบบให้เห็น ทำให้ได้ประสบการณ์ในการลงมือทำ อาจค้นพบปัญหาต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้เกิดเรียนรู้ และการปรับการกระทำให้ถูกต้องสมบูรณ์ขึ้น
 - 3) ขั้นการกระทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์ ผู้เรียนจะต้องฝึกฝนจนทำได้ถูกต้องสมบูรณ์ โดยไม่จำเป็นต้องมีต้นแบบหรือคำสั่ง ทำได้อย่างถูกต้องแม่นยำ พอดี สมบูรณ์แบบ
 - 4) ขั้นการแสดงออก ผู้เรียนมีโอกาสได้ฝึกฝนมากขึ้น จนกระทั่งสามารถทำสิ่งนั้นได้ถูกต้องสมบูรณ์แบบอย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว ราบรื่น และด้วยความมั่นใจ
 - 5) ขั้นการกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ ทำอย่างสบาย ๆ อัตโนมัติ ไม่ต้องใช้ความพยายามเป็นพิเศษ จึงต้องอาศัยการปฏิบัติบ่อยๆ ในสถานการณ์ที่หลากหลายจนชำนาญ
- เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถด้านทักษะการปฏิบัติ อย่างถูกต้องสมบูรณ์ แสดงออกและกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ

2.2.2.2 รูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของซิมพ์สัน (Simson) (ทิศนา แคมมณี. 2548 : 35-37)

ผู้เรียนได้รับการฝึกฝนพัฒนาการปฏิบัติหรือทำงานที่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหวหรือการประสานของกล้ามเนื้อทั้งหลายได้อย่างดี ตามขั้นตอนดังนี้

- 1) ขั้นการเรียนรู้ สังเกตการทำงาน รับรู้การกระทำ
- 2) ขั้นการเตรียมความพร้อม ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ ให้พร้อมต่อการเคลื่อนไหวหรือแสดงทักษะ
- 3) ขั้นการตอบสนองภายใต้การควบคุม อาจให้เลียนแบบหรือลองผิดลองถูกจนสามารถตอบสนองได้ถูกต้อง
- 4) ขั้นลงมือกระทำจนเป็นกลไกที่ทำได้เอง ช่วยให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติ และเกิดความเชื่อมั่นในการทำสิ่งนั้น ๆ

5) ขั้นการกระทำอย่างชำนาญ ผู้เรียนได้ฝึกฝน จนทำได้อย่างคล่องแคล่ว ชำนาญ เป็นไปโดยอัตโนมัติ และด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง

6) ขั้นการปรับปรุงและประยุกต์ใช้ ช่วยให้ผู้เรียนปรับปรุงทักษะหรือการปฏิบัติของตนให้ดียิ่งขึ้น และประยุกต์ใช้ทักษะในสถานการณ์ต่าง ๆ

7) ขั้นการริเริ่ม หลังจากสามารถปฏิบัติอย่างชำนาญ และสามารถประยุกต์ในสถานการณ์หลากหลาย จะเกิดความคิดริเริ่มใหม่ ๆ ทำให้ปรับการปฏิบัติไปตามที่ตนต้องการ

เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติหรือกระทำแสดงออก อย่างคล่องแคล่ว ถูกต้อง ชำนาญ ในทักษะที่ต้องการ และช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ความอดทน การปรับพัฒนาทักษะให้เชี่ยวชาญ มีคุณค่ายิ่งขึ้น

2.2.2.3 รูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของ เดวีส์ (Davies) (ทศนา เขมมณี. 2548 : 39-40)

ทักษะปฏิบัติส่วนใหญ่ จะประกอบด้วยทักษะย่อยๆ จำนวนมาก การฝึกให้ผู้เรียนสามารถทำทักษะย่อยๆ ได้ก่อนแล้วค่อยเชื่อมโยงเป็นทักษะใหญ่ จะช่วยให้เรียนรู้ได้ดีและรวดเร็วขึ้น

1) ขั้นสาธิตการกระทำ ผู้เรียนได้เห็นทักษะหรือการปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนจบ อย่างเป็นปกติตามธรรมชาติ ไม่ช้า-เร็วเกินไป ผู้เรียนควรได้รับคำแนะนำให้สังเกตจุดสำคัญที่ควรเอาใจใส่พิเศษ

2) ขั้นสาธิตทักษะย่อย และให้ผู้เรียนปฏิบัติสังเกต และทำตามไปทีละส่วนอย่างช้า ๆ

3) ขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย โดยไม่มีการสาธิตหรือแบบอย่างให้ดู มีผู้สอนคอยชี้แนะช่วยแก้ไขจนกระทั่งผู้เรียนทำได้ แล้วเริ่มทักษะย่อยใหม่

4) ขั้นให้เทคนิควิธีการ เมื่อผู้เรียนปฏิบัติได้แล้ว อาจได้รับคำแนะนำเทคนิควิธีการที่มีประโยชน์เพิ่มเติม เช่นทำได้ประณีตสวยงามขึ้น รวดเร็วขึ้น ง่ายขึ้น ปลอดภัยขึ้น

5) ขั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อย ๆ เป็นทักษะที่สมบูรณ์ต่อเนื่องจนจบ ฝึกปฏิบัติจนชำนาญ สามารถปฏิบัติทักษะได้สมบูรณ์อย่างสม่ำเสมอ

เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติทักษะที่ประกอบทักษะย่อย ๆ ได้อย่างดี มีประสิทธิภาพ สมบูรณ์ และพัฒนาให้ทักษะเป็นเลิศ

2.2.2.4 รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นทักษะปฏิบัติสำหรับครูวิชาอาชีพ (ทศนา เขมมณี. 2548 : 103-106)

การเรียนการสอนวิชาอาชีพ ส่วนใหญ่จะเน้นทักษะปฏิบัติ โดยอาศัยแนวคิด และหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะปฏิบัติ 9 ประการ โดยสรุปว่า การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะปฏิบัติ ที่ดีนั้น ผู้สอนควรเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์งานที่จะให้ผู้เรียนทำโดยแบ่งงานออกเป็นส่วนย่อยๆ และลำดับงานจากง่ายไปหายาก แล้วให้ผู้เรียนได้ฝึกทำงานย่อย ๆ มีความรู้เข้าใจงานที่จะทำ เรียนรู้ลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงาน ฝึกทำงานในสถานการณ์ใกล้เคียง

2.2.3 รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านจิตพิสัย ค่านิยม คุณธรรมจริยธรรม มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้สึก เจตคติ ค่านิยม คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ การให้ความรู้ ความจำ ความเข้าใจไม่เพียงพอ ต้องอาศัยหลักการ วิธีการอื่น ๆ เพิ่มเติม

2.2.3.1 รูปแบบการเรียนการสอนจิตพิสัย (วิชาการ, กรม. 2540 : 8-18 ; ทิศนา แคมมณี. 2548 : 25-29)

หลักการคล้ายกับรูปแบบการเรียนการสอนของบลูม ซึ่งเน้นด้านการรู้ มี 6 ชั้น แต่รูปแบบนี้เน้นด้านความรู้สึก ลักษณะพฤติกรรมด้านการรู้และการรู้สึกสัมพันธ์กันเพราะความรู้สึก ค่านิยม มีผลต่อความมุ่งมั่น อยากรู้ของผู้เรียน และในทางกลับกัน ความสามารถในการรู้และคิดในเรื่องต่าง ๆ มีผลทางความรู้สึก และเจตคติของผู้เรียนด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างขั้นตอนการสอนจิตพิสัย และการรู้ของบลูม

ขั้นรับรู้ทางความรู้สึก	- การรู้ ข้อมูลเนื้อหา
ขั้นตอบสนอง แสดงออกของความรู้สึก	- การเข้าใจ
ขั้นเห็นคุณค่า	- การนำไปใช้
ขั้นการจัดระบบ	- การวิเคราะห์และสังเคราะห์
ขั้นการสร้างลักษณะนิสัย	- การประเมินผล

เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความรู้สึก เจตคติได้รับการปลูกฝัง ค่านิยม คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ดีงามและมีความสุข

2.2.3.2 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเบญจชั้น (วิชาการ, กรม. 2544: 19-20)
การสอนตามแนวพุทธวิธี เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้สอนต้องรู้จักผู้เรียนเป็นอย่างดี แล้วพยายามจัดบรรยากาศในการเรียน จัดลำดับความสำคัญ ความยากง่ายของเนื้อหา ยืดหยุ่น กลวิธีในการสอน และนำเอาหลักจิตวิทยามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนแบบเบญจชั้นเป็นรูปแบบหนึ่ง ซึ่งใช้หลักการยึดมั่น ถ้อยมั่นในชั้น 5 ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ปลูกฝังตามขั้นตอน 5 ขั้นตอน คือ

- 1) ขั้นรูป กำหนดและเสนอสิ่งเร้า โดยมีการกำหนดสิ่งเร้าเป็นสิ่งที่สัมผัสด้วยประสาทต่าง ๆ แล้วเกิดอารมณ์ ความรู้สึก เป็นสถานการณ์หลาย ๆ สถานการณ์
- 2) ขั้นเวทนา รับรู้ ผู้เรียนได้รับการควบคุมดูแลให้ได้สัมผัส โดยอายตนะ ทั้ง 6 เช่น หู ตา จมูก ลิ้น กาย ใจ ให้ถูกช่องทางรับรู้อย่างแท้จริง ใช้คำถาม การเรียนรู้ทาง การรับรู้
- 3) ขั้นสัญญา วิเคราะห์เหตุผลและวิเคราะห์ความรู้สึก ผู้เรียนคิดแยกแยะว่ามีอะไรเกิดขึ้น ใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร ผลเป็นอย่างไร ตอบคำถามเพื่อให้ผู้เรียนสรุปความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ

4) ขั้นสังขาร ตัดสินความดีงาม ผู้เรียนได้วิจารณ์ความผิด ถูก ความดีงาม ความชั่วร้าย ความเหมาะสม ควรประพฤติ และไม่ควรประพฤติ

5) ขั้นวิญญาน ก่อเกิดอุปนิสัย หรือคุณธรรมฝังใจ โดยใช้คำถามเพื่อโน้มนำความดีหรือความรู้สึกอันชอบธรรม เข้ามาไว้ในใจของตน ผู้เรียนตอบคำถามโดยคำนึงถึงตนเองเป็นที่ตั้ง เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ยอมรับ ค่านิยม คุณธรรมจริยธรรมที่ดีงาม ควรประพฤติ นำมาเป็นของตนเองด้วยความพึงพอใจ และปฏิบัติตามเป็นนิสัย

2.2.3.3 รูปแบบการเรียนการสอนใช้สถานการณ์จำลอง (วิชาการ, กรม. 2544 : 70-72)

การใช้สถานการณ์จำลอง หมายถึง การเรียนการสอนที่อาศัยสถานการณ์ที่สร้างขึ้นจากเนื้อหาในบทเรียน หรือการจำลองสถานการณ์ที่เป็นจริงมาใช้ในห้องเรียน สถานการณ์นั้นต้องง่ายต่อการทำความเข้าใจของผู้เรียน ให้ผู้เรียนเข้าร่วมในสถานการณ์ตามบทบาท ความรับผิดชอบและหน้าที่ที่ครูมอบหมายให้ ผู้เรียนจะมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นตามที่ได้รับรู้ด้วยตนเอง ตามขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นสำรวจ วิเคราะห์ ขอบเขต ศึกษาจุดประสงค์การเรียนรู้ สถานการณ์ต่างๆ ขอบเขตเนื้อหาสาระ ศึกษาสถานการณ์การเรียนรู้ตามจุดประสงค์

2) ขั้นกำหนดจุดประสงค์ ของการพัฒนาว่าต้องการให้ผู้เรียนเปลี่ยนพฤติกรรมอะไรบ้าง เมื่อเรียนรู้ผ่านสถานการณ์

3) ขั้นคัดเลือกสถานการณ์ที่เป็นจริง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ดัดแปลงให้เหมาะสมกับการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกวิเคราะห์ ตัดสินใจ และก่อให้เกิดการเรียนรู้ และพฤติกรรมที่ต้องการมากที่สุด

4) ขั้นกำหนดโครงสร้างของสถานการณ์จำลอง รายละเอียด เช่น จุดประสงค์ของสถานการณ์ บทบาทของผู้ร่วมกิจกรรม เตรียมข้อมูล เนื้อหา ลำดับเหตุการณ์ เวลา ปัญหาจากสถานการณ์ และสรุปอภิปราย รวมทั้งออกแบบและสร้างสื่อการเรียนการสอน กฎเกณฑ์ การติดต่อประสานงานวิทยากรสถานที่ ในการประกอบกิจกรรม

5) ทดลองใช้สถานการณ์กับผู้เรียนกลุ่มอื่น ตรวจสอบข้อบกพร่อง แก้ไข ปรับปรุงให้เหมาะสม

6) ใช้สถานการณ์กับกลุ่มผู้เรียนที่ต้องการ พัฒนา ประเมินผล ให้ผู้เรียนอภิปราย สรุปแนวคิด แนวปฏิบัติที่ได้ รวมทั้งการปฏิบัติงานในอนาคต

เพื่อให้ผู้เรียนตระหนัก รู้สึก เข้าใจ เห็นคุณค่าของการมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เลือกแนวทางปฏิบัติตนในอนาคตที่เหมาะสม

2.2.3.4 รูปแบบการเรียนการสอน การเสริมสร้างลักษณะนิสัย (วิชาการ, กรม. 2544 : 73-74)

การเสริมสร้างลักษณะนิสัย อาศัยแนวคิดจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางจิตวิทยา 3 ทฤษฎี คือ การทำค่านิยมให้กระจ่าง การปรับพฤติกรรม และการเรียนรู้ทางสังคม มาผสมผสานกัน โดยใช้

หลักการพัฒนาพฤติกรรมที่คำนึงถึงการจัดเงื่อนไขหรือสถานการณ์และผลกรรมที่ได้รับ มี 4 ขั้นตอน 2 ระยะ โดยระยะแรกผู้เรียนได้รับประสบการณ์ควบคุมตนเอง และระยะหลังผู้เรียนควบคุมตนเอง

1) ขั้นการสร้างความตระหนัก ผู้เรียนทำกิจกรรมสร้างความตระหนัก แสดงความคิดเห็น และตอบคำถามเป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่ม ผู้เรียนร่วมกันกำหนดข้อตกลงหรือพฤติกรรมที่ควรกระทำ สรุปข้อตกลง วางเกณฑ์ของพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของชั้นเรียนร่วมกัน

2) ขั้นให้ตัวแบบ ผู้เรียนสังเกตตัวแบบ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างพฤติกรรมกับผลกรรม ตัวแบบได้รับการเสริมแรงเมื่อแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ผู้เรียนได้รับการเสริมแรง เมื่อแสดงพฤติกรรมเลียนแบบ

3) ขั้นปรับพฤติกรรม ผู้เรียนได้รับทราบพฤติกรรมที่ต้องการเสริมสร้าง รับรู้ผลกรรม เงื่อนไขการให้ผลกรรม ผู้เรียนได้รับการเสริมแรงหรือผลกรรม เมื่อแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ระวังการเสริมแรงเมื่อผู้เรียนแสดงพฤติกรรมคงที่

4) ขั้นควบคุมตนเอง ผู้เรียนกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายของตน ผู้เรียนบันทึกพฤติกรรมของตน ผู้เรียนเสริมแรงตนเอง ผู้เรียนประเมินตนเอง

เพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรม ลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ พัฒนาตนเอง พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างยั่งยืน

2.2.4 รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านกระบวนการคิด

การคิดเป็น เป็นการแสดงศักยภาพของมนุษย์ในการชี้นำชะตาชีวิตของตนเอง โดยการพยายามปรับตัวและสิ่งแวดล้อม ให้ผสมกลมกลืนกัน ด้วยกระบวนการแก้ปัญหาเพื่อเป้าหมายที่สำคัญ คือ การดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (ทศนา แชมมณี. 2548 : 83)

2.2.4.1 รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการคิดเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมไทย (ทศนา แชมมณี. 2548 : 83-85)

การคิดเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมไทย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถคิดเป็น รู้จัก และเข้าใจตนเอง รายวิชา ประกอบด้วย เนื้อหา 3 เรื่อง คือ 1) การพัฒนาความคิด (สติปัญญา) 2) การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม (ศีลธรรม) 3) การพัฒนาอารมณ์ ความรู้สึก ประกอบด้วยกระบวนการ ดังนี้

1) ขั้นสืบค้นปัญหา ผู้เรียนศึกษา เเชิฐ สถานการณ์ในวิถีชีวิต อาจเป็นสถานการณ์จริง จำลอง สถานการณ์นอกห้องเรียน อาจเป็นสถานการณ์เกี่ยวกับตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อมหรือหลักวิชาการ เรื่องทั่วไปก็ได้

2) ขั้นรวบรวมข้อมูลและผสมผสานข้อมูล 3 ด้าน คือ ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม และด้านหลักวิชาการ

3) **ขั้นการตัดสินใจอย่างมีเป้าหมาย** จากข้อมูลให้ผู้เรียนแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหา โดยพิจารณาไตร่ตรองถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง ผู้อื่น และสังคมโดยรวม และตัดสินใจเลือก ทางเลือกที่ดีที่สุด คือทางเลือกที่เป็นไปเพื่อเกื้อกูลต่อชีวิตทั้งหลาย

4) **ขั้นปฏิบัติและตรวจสอบ** เมื่อตัดสินใจเลือกปฏิบัติแล้วให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงด้วย ตนเองหรือร่วมกับกลุ่ม ตามแผนงานที่กำหนดไว้อย่างพากเพียร ไม่ทอดถอย

5) **ขั้นประเมินผลและวางแผนพัฒนา** เมื่อปฏิบัติตามแผนลุล่วงแล้ว ให้ผู้เรียนประเมินผล การปฏิบัติว่าการปฏิบัติประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอะไร หรือวางแผนพัฒนา เรื่องใหม่ต่อไป

เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด คิดเป็น สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ มีความเข้าใจใน ตนเอง และผู้อื่นมากขึ้น เข้าใจระบบ ความสัมพันธ์ในสังคม และเกิดทักษะและเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ตลอดชีวิต

2.2.4.2 รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบสวนสอบสวน (วิชาการ, กรม. 2544 : 36-37)

การสืบสวนสอบสวน หมายถึง ความสามารถในการแก้ปัญหาด้วยวิธีการค้นคว้าหา ความรู้ ใช้กระบวนการทางความคิด หาเหตุผล จนค้นพบความรู้หรือแนวทางแก้ปัญหาที่ต้องการด้วย ตนเอง โดยครูตั้งคำถามประเภทกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดหาวิธีแก้ปัญหา และสามารถนำวิธีแก้ปัญหา มาใช้แก้ปัญหาได้ ในการจัดการเรียนการสอนครูจะสร้างสิ่งแวดล้อม สถานการณ์สิ่งเร้าที่เป็นปัญหา ให้ ผู้เรียนฝึกสังเกต เปรียบเทียบจนเห็นปัญหาและเกิดความสงสัยใคร่รู้ แล้วครูกระตุ้นให้ผู้เรียนหาสาเหตุ ของปัญหาด้วยการใช้คำถาม จากนั้นให้มีการตั้งสมมุติฐานเชิงทำนายแล้วพิสูจน์ ผู้เรียนร่วมกันสรุป ครู ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำหลักการและกฎเกณฑ์ที่ค้นพบไปใช้ในการแก้ปัญหา เพื่อให้เกิดการควบคุมและ สร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง

ลักษณะพิเศษของวิธีสอนแบบนี้ คือ ก้าวไกลกว่าการสอนแบบวิทยาศาสตร์ ในด้านการคิดไป ถึงการใช้ประโยชน์ต่อไปด้วย ไม่จำกัดเพียงการแก้ปัญหาเท่านั้น

เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิด หาเหตุผล สาเหตุของปัญหา จากสถานการณ์ที่เป็นปัญหา จากกร ตอบคำถาม ทาวิธีพิสูจน์ ทำนายผล และนำวิธีการไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง สิ่งแวดล้อม

2.2.4.3 รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการคิดของทาบา (Taba) (วิชาการ, กรม. 2540 : 92-125)

พัฒนาการคิดของมนุษย์จะเป็นขั้นตอนจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่ง โดยไม่มีการข้ามขั้น พัฒนาการคิดของเด็กจะเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่ผู้เรียนพยายามทำความเข้าใจ นำ ความเข้าใจเดิมมาใช้และแปลความหมายของเรื่องใหม่ เมื่อเข้าใจก็จะสบายใจเกิดสภาวะสมดุล เด็ก จะพัฒนาทักษะการรู้หรือคิดได้จากการจัดกระทำกับความคิดหรือข้อมูล มีโอกาสได้พินิจพิจารณา และ

พยายามรวบรวมให้เป็นรูปแนวคิดใหม่ ข้อมูลหรือความคิดต่างๆ จะมีความหมายกับเด็กก็ต่อเมื่อเขามีโอกาสได้จัดกระทำกับข้อมูลนั้นภายในใจ การให้เด็กได้ผ่านกระบวนการคิดพิจารณาข้อมูลเหล่านั้นด้วยตนเอง เป็นสิ่งสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง รวมทั้งเปรียบเทียบกับผลการคิดพิจารณาของผู้อื่นทักษะการคิดนี้จะสอนได้จากทุกวิชา เนื้อหาสาระแต่ละวิชา จะมีความสำคัญและความสมบูรณ์ในการที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพการคิด การซึมซับ และการปรับใช้หมุนเวียนต่อเนื่อง ทำให้พัฒนาการเรียนรู้ยุทธวิธีการสอนของทาบามี 4 องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน 4 องค์ประกอบ คือ

1) การพัฒนาความคิดรวบยอด ได้แก่ การจัดหมวดหมู่ข้อมูล การตั้งชื่อชนิดประเภท ได้ผลลัพธ์หรือการสรุปข้อมูล เป็นความคิดรวบยอด ผู้เรียนได้คิด กระทำข้อมูล เห็นความเหมือนความต่าง ครุเพียงตอบคำถามในเวลาและจังหวะที่พอเหมาะ เพื่อให้เด็กอธิบาย ชี้แจง ขยายความ เพื่อจะได้ทราบว่าเด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด

2) การแปลความหมายของข้อมูล ให้ผู้เรียนจับกลุ่มอภิปรายและสรุปเกี่ยวกับสถานการณ์และเหตุการณ์ คำนี้ถึงเหตุผล สามารถชี้แจง อธิบายถึงการสรุปและการอ้างอิงได้ ผู้เรียนเข้าใจลักษณะของความเป็นไปได้ สรุปได้ด้วยตนเอง ฝึกแปลความหมายข้อมูล สรุปเป็นหลักการหรือแนวคิดทั่วไปได้

3) การนำแนวคิดทั่วไปไปใช้ จากแนวคิดทั่วไปผู้เรียนสามารถทำนายและคาดการณ์อนาคตได้ โดยใช้แนวคิดทั่วไป โดยมีหลักการเหตุผลสนับสนุนคำตอบของตน ผู้เรียนจะได้ตอบคำถามที่ช่วยให้คิด ไตร่ตรอง และใช้ความรู้อย่างจริงจัง

4) การตกลงยุติปัญหาข้อแย้ง มีข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ซึ่งอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของมนุษย์ ผู้เรียนจะได้รับการแนะนำ ฝึกฝนให้เข้าใจ ความคิดของบุคคลแต่ละที่อยู่ในสถานการณ์ที่มีปัญหาขัดแย้ง และอภิปรายถึงแรงจูงใจ ความรู้สึกของแต่ละคนถึงวิธีที่แต่ละคนจะแก้ปัญหา ฝึกให้คิดถึงทางเลือกในการกระทำหรือปฏิบัติหลาย ๆ ทางของแต่ละคน และอภิปรายถึงผลที่เกิดตามการกระทำ แนวทางนั้นฝึกหาเหตุผลของพฤติกรรม การหาทางเลือกในการยุติปัญหา ผู้เรียนจะได้สรุปหลักการทั่วไปของการยุติหรือแก้ปัญหาขัดแย้ง ตอบคำถามในการหาข้อมูลตีความหมายและสรุป

เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดหาเหตุผลเชิงจริยธรรม จึงเน้นทักษะสำคัญขั้นต้นในการคิดเชิงจริยธรรมขั้นสูงได้ จากการเรียนรู้พฤติกรรมของมนุษย์และเรื่องของอารมณ์ จิตใจ ผู้เรียนจะรู้จักและเข้าใจความคิดของผู้อื่น

2.2.4.4 รูปแบบการเรียนการสอนแบบจิปา (CIPPA Model) (ทศนา แคมมณี. 2548: 85-89)

รูปแบบนี้พัฒนาบนหลักการทั้ง 5 คือ การสร้างความรู้ กระบวนการกลุ่ม และการเรียนรู้แบบร่วมมือ ความพร้อมในการเรียนรู้ การเรียนรู้กระบวนการ และการถ่ายโอนการเรียนรู้ โดยการให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน บุคคลอื่น ๆ และสิ่งแวดล้อมรอบตัวหลาย ๆ ด้าน โดยใช้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ เป็นเครื่องมือในการสร้างความรู้ ผู้เรียนมีการเคลื่อนไหวทางกาย

กิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้ผู้เรียนตื่นตัวอยู่เสมอ จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี การถ่ายโอนความรู้และการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี สีกซิ่ง และคงทน มี 7 ขั้นตอน

- 1) ขั้นทบทวนความรู้เดิม เพื่อให้พร้อมต่อการเรียนรู้เรื่องใหม่
- 2) ขั้นแสวงหาความรู้ ข้อมูลความรู้ใหม่ จากแหล่งข้อมูลหรือแหล่งความรู้ต่าง ๆ
- 3) ขั้นศึกษาทำความเข้าใจข้อมูลความรู้ เชื่อมโยงกับความรู้เดิม
- 4) ขั้นแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม ใช้กลุ่มเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของตน รวมทั้งขยายความรู้ความเข้าใจ ได้แบ่งปันความรู้ได้ประโยชน์จากความรู้ความเข้าใจของผู้อื่น

- 5) ขั้นสรุปจัดระเบียบความรู้ วิเคราะห์ กระบวนการเรียนรู้
- 6) ขั้นการปฏิบัติ และ/หรือการแสดงผลงาน เป็นการสร้างความรู้ของตนให้ผู้อื่นรับรู้ ตรวจสอบ ความเข้าใจ ใช้ความคิดสร้างสรรค์ ปฏิบัติ แสดงผลงาน

- 7) ขั้นประยุกต์ใช้ความรู้ ผึกฝน การนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความชำนาญ ความสามารถในการแก้ปัญหา และอาจนำเสนอผลงาน ถ้ายังไม่เสนอ

เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง โดยการให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยอาศัยความร่วมมือจากกลุ่ม ความรู้เดิม การถ่ายโอน การประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์ต่างๆ ทำให้เรียนรู้ได้ดี สีกซิ่ง และอยู่คงทน พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์สร้างสรรค์ การทำงานกลุ่ม

2.2.5 รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการบูรณาการ

รูปแบบการเรียนการสอนในกลุ่มนี้ พยายามพัฒนาผู้เรียนด้านต่าง ๆ ไปพร้อมๆ กัน ทำให้ผู้เรียนพัฒนาอย่างสมดุล ทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ มีการบูรณาการทั้งด้านเนื้อหาสาระ และวิธีการ เป็นความรู้แบบองค์รวมใกล้เคียงกับชีวิตจริง ซึ่งการคิดแก้ปัญหาต้องใช้ความรู้แบบองค์รวมหลาย ๆ วิชา เช่น การทำอาหาร ต้องมีความรู้ทางด้านสุขศึกษา วิทยาศาสตร์ ศิลปะ คณิตศาสตร์ ภาษา การบูรณาการอาจเป็นการบูรณาการภายในวิชา เช่น การบูรณาการทักษะ ฟัง พูด อ่าน เขียน ในวิชาทางภาษา หรือสอดแทรกความรู้วิชาอื่น เช่น สอดแทรกศิลปะในวิชาสังคมศึกษา หรือเน้นการบูรณาการระหว่างวิชา ใช้วิชาใดวิชาหนึ่งเป็นแกน เชื่อมโยงเนื้อหาวิชาอื่น ๆ มาเชื่อมโยงเรียนรู้ด้วย โดยใช้หัวข้อหรือหน่วยการเรียนรู้เดียวกันเป็นขอบเขต เช่น การเรียนรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น ด้วยการเรียนรู้เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ในเรื่องนี้

2.2.5.1 รูปแบบการเรียนการสอน สตอรีไลน์ (Storyline) (วัลย์ พานิช. 2547)

Storyline หมายถึง เส้นทางของเรื่องหรือแนวของเรื่อง เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติของผู้เรียน เรียนรู้ร่วมกับเพื่อน การตอบคำถามที่นำไปสู่กิจกรรมการหาคำตอบหลากหลาย เรียนรู้เรื่องราวร่วมกันคน วิถีชีวิต ปัญหา หรือเหตุการณ์สำคัญทำให้ได้คิดแก้ปัญหา องค์ประกอบสำคัญของเรื่องมี

4 ส่วนที่สำคัญ คือ ฉาก ตัวละคร การดำเนินชีวิต และเหตุการณ์หรือปัญหาที่ควรแก้ไข นำไปสู่การศึกษาค้นคว้า พุดคุยเพื่อให้ได้คำตอบว่า ที่ไหน ใคร ทำอะไร เกิดอะไรขึ้นที่เป็นปัญหา การคิดแก้ปัญหา เน้นใช้ทักษะการคิดระดับสูง เช่น วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินผล การจินตนาการ สืบสวน หาความรู้

2.2.5.2 รูปแบบการเรียนการสอนวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT (วัฒนา ก้อนเชื้อรัตน์. 2547)

รูปแบบนี้ใช้หลักการตอบสนองความแตกต่างของคนในด้านวิธีเรียนรู้ ซึ่งแตกต่างกัน 4 รูปแบบ ตอบสนองธรรมชาติการเรียนรู้ของคนที่ใช้สมองสองซีกที่คนถนัดต่างกัน ซีกซ้ายถนัดคิดวิเคราะห์ เหตุผลใช้ตัวเลข ตัวอักษรได้ดี ยึดระเบียบวินัย สมองซีกขวา ถนัดจินตนาการ มองเห็นภาพรวม การใช้อวัยวะต่าง ๆ ใช้มือใช้เท้าได้ดี เล่นกีฬา ดนตรีเก่ง การไม่ยึดระเบียบวินัย มุ่งมั่น ผู้เรียนที่ได้รับการตอบสนองตรงความถนัดของตนเอง จะประสบความสำเร็จทำให้มีความสุข และได้รับการพัฒนาในส่วนที่ไม่ถนัดร่วมกับเพื่อนที่ถนัด

รูปแบบการเรียนรู้ (Learning Styles)

- 1) เรียนรู้จากจินตนาการคิดได้หลากหลาย เห็นภาพรวม ศิลปิน
- 2) เรียนรู้จากการคิดวิเคราะห์ สนใจทฤษฎี หลักการ ไม่ชอบปฏิบัติ ไม่ชอบประยุกต์ใช้
- 3) เรียนรู้จากการปฏิบัติ แก้ปัญหาใช้สามัญสำนึกเฉพาะเรื่อง ชอบสรุปวิธีที่ดีที่สุด ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ชอบทำงานกับวัตถุ ชอบปฏิบัติ
- 4) เรียนรู้แบบปรับปรุงประยุกต์ ชอบปฏิบัติทดลอง แก้ปัญหา ชอบทำงานกับคน เช่น นักบริหาร นักการตลาด

เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการจัดกิจกรรม ตอบสนองความแตกต่างตามธรรมชาติของผู้เรียน ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ สามารถนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้

2.2.5.3 รูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงงาน (วัฒนา ก้อนเชื้อรัตน์. 2547 ; วิชาการ, กรม. 2544 : 28-31)

โครงงาน (Project) หมายถึง การศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ผู้เรียนเป็นผู้ศึกษา ค้นคว้า และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ภายใต้คำแนะนำ ปรึกษา และดูแลของครู/อาจารย์ที่ปรึกษา โดยอาจใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ช่วยในการศึกษา เพื่อให้การศึกษา ค้นคว้า นั้นบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ผู้เรียนได้ศึกษา ค้นคว้า คิดวิเคราะห์ เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล เรียนรู้แบบบูรณาการ ผ่านกระบวนการวางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินผล นำเสนอผลงานเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ วางแผนปฏิบัติงาน เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล

เรียนรู้แบบองค์รวม พัฒนาทักษะการศึกษา ค้นคว้า การสื่อสาร การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
นำไปใช้แก้ปัญหา

2.2.5.4 รูปแบบการเรียนการสอน การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

(วิชาการ, กรม. 2544 : 46-53)

เป็นการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เรียนรู้ด้วยตนเองร่วมกับกลุ่มแบบละ
ความสามารถ ผู้เรียนแต่ละคนที่ส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างกระตือรือร้น รับผิดชอบต่อตนเองและเพื่อใน
กลุ่ม

องค์ประกอบพื้นฐานของการเรียนโดยการร่วมมือ ประกอบด้วย

- 1) การช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ด้วยอัธยาศัยอันดี
- 2) การมีปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดในระหว่างการทำงานกลุ่ม
- 3) การมีความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคน
- 4) การใช้ทักษะระหว่างบุคคล และทักษะการทำงานกลุ่มย่อยอย่างเหมาะสม
- 5) การมีกระบวนการในการทำงานกลุ่ม

เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือศึกษา เรียนรู้ด้วยตนเองกับกลุ่มเพื่อที่แตกต่าง
กัน ผ่านกระบวนการกลุ่ม การช่วยเหลือร่วมมือร่วมใจ และความรับผิดชอบต่อตนเองและกลุ่ม ผู้เรียน
พัฒนาการเรียนรู้ของตนเองด้วยการเล่าอธิบาย สอนผู้อื่น

2.3 การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ในการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
ได้แก่การคำนึงถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนสำคัญที่สุด ทำอย่างไรจะทำให้เรียนทุกคนเกิดการเรียนรู้สูงสุด
ตามศักยภาพของแต่ละคน จึงต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียน เนื้อหา เวลา สื่อและปัจจัยอื่น ๆ เพื่อ
นำมาใช้วางแผนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากที่สุด จุดหมายของ
หลักสูตรต้องการพัฒนาผู้เรียนอย่างสมดุลทั้งด้าน ร่างกาย สติปัญญา จิตใจ ผ่านโครงสร้างกลุ่มสาระการ
เรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ ซึ่งสอดคล้องกับปัญญา 8 ด้านของมนุษย์ในแต่ละกลุ่มสาระ ผู้เรียนควรจะได้รับ
การพัฒนา ความรู้ ทักษะ จิตพิสัย ทั้งสามด้าน จุดเน้นมากน้อยตามธรรมชาติวิชาและวัยของเด็ก กลุ่ม
สาระการเรียนรู้ สุขศึกษาและพลศึกษา ต้องการให้ผู้เรียนเข้าใจพัฒนาการของมนุษย์ มีทักษะในการ
เคลื่อนไหวออกกำลังกาย และเห็นคุณค่าต่อการป้องกันโรค และส่งเสริมสุขภาพ จะเห็นว่าผู้เรียนต้องได้
เรียนรู้ทั้งเนื้อหา ทักษะ และจิตพิสัย

รูปแบบการเรียนการสอนที่กล่าวมาข้างต้น มีวัตถุประสงค์ จุดเน้นต่าง ๆ กันไป ตามที่จำแนก
ได้ 5 กลุ่ม มีขั้นตอนเป็นองค์ประกอบหรือขั้นตอนตามลำดับ ถ้าจะให้เกิดผลตามที่ระบุก็ต้องจัด
ครบถ้วนตามกระบวนการ แต่ธรรมชาติของผู้เรียน และมาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
หรือจุดประสงค์การเรียนรู้ อาจต่างไป จากวัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอน ดังนั้น รูปแบบการสอนจึง

ควรนำมาใช้อย่างมีเหตุผล อาจปรับเปลี่ยนแปลง ประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับผู้เรียนและจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อประโยชน์ของผู้เรียนให้เรียนรู้ได้ดีที่สุด

ขั้นตอนในแต่ละรูปแบบการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ ได้มีการวิจัย ตรวจสอบผลแล้ว เชื่อถือได้ว่าสามารถนำไปใช้จัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิผล ครูผู้สอนนำไปเขียนเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนในแผนการจัดการเรียนรู้ได้ อาจขยายขั้นตอนเพิ่มหรือลดขั้นตอนได้ตามความเหมาะสม บางครั้งอาจผนวกสองรูปแบบเข้าด้วยกัน เช่น รูปแบบการเรียนการสอนเน้นประสบการณ์ กับรูปแบบการเรียนการสอนวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT หรือรูปแบบการเรียนการสอน พหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้กับ สตอร์ไลน์ การใช้รูปแบบการเรียนการสอน อาจมีข้อจำกัดในการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกว่าเป็นของตนเองได้ โดยมีการปรับปรุงดัดแปลง พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่มีอยู่ จะยังมีประโยชน์และคุณค่า เป็นการพัฒนาวิชาชีพชั้นสูง เป็นครูมืออาชีพ

2.4 ศิลปะการสอน (Art of Teaching)

หมายถึง ความสามารถในการนำความรู้ในเชิงจิตวิทยาวิธีการและเทคนิคต่างๆ ไปใช้ในการสอน เพื่อช่วยให้การสอนมีความน่าสนใจ สนุกมีชีวิตชีวา และช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ง่าย สะดวก รวดเร็วราบรื่นและมีความสุขศิลปะการสอนนั้นเกี่ยวข้องกับรูปแบบการสอน มีเนื้อหาดังต่อไปนี้

2.4.1 รูปแบบการสอน / รูปแบบการเรียนการสอน

ระบบการสอน / รูปแบบการเรียนการสอน (Teaching / Instructional Model) เป็น แบบแผนการดำเนินการสอนที่ได้รับการจัดเป็นระบบ อย่างสัมพันธ์สอดคล้องกับทฤษฎีและ หลักการเรียนรู้หรือการสอนที่รูปแบบนั้นยึดถือ และได้รับการพิสูจน์ทดสอบว่ามีประสิทธิภาพสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายเฉพาะของรูปแบบนั้นๆโดยทั่วไปแบบแผนการดำเนินการสอนดังกล่าว มักประกอบด้วย ทฤษฎีหลักการที่รูปแบบนั้นยึดถือและกระบวนการสอนที่มีลักษณะ เฉพาะอันจะนำผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายเฉพาะที่รูปแบบนั้นกำหนดซึ่งผู้สอนสามารถนำไปใช้เป็นแบบแผนหรือแบบอย่างในการจัดและดำเนินการสอนอื่นๆที่มีจุดมุ่งหมายเฉพาะเช่นเดียวกันได้ รูปแบบการสอนที่จะเกิดประสิทธิภาพได้ องค์ประกอบที่สำคัญ คือ เทคนิคในการสอน

2.4.2 เทคนิคการสอน

เทคนิค คือ กลวิธีต่างๆ ที่ใช้เสริมกระบวนการ ขั้นตอน วิธีการ หรือการกระทำใดๆ เพื่อช่วยให้กระบวนการ ขั้นตอน วิธีการ หรือการกระทำนั้นๆ มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้นเทคนิคการสอน จึงหมายถึง กลวิธีต่างๆ ที่ใช้เสริมกระบวนการสอน ขั้นตอนการสอน วิธีการสอนหรือการดำเนินการทางการสอนใดๆ เพื่อช่วยให้การสอนมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น เช่นในการบรรยาย

ผู้สอนอาจใช้เทคนิคต่างๆ ที่สามารถช่วยให้การบรรยายมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การยกตัวอย่าง การใช้สื่อ การใช้คำถาม เป็นต้น

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสอน โดยมีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการอภิปรายและแสดงความคิดเห็นในเนื้อหาวิชาที่ศึกษา และมอบหมายให้ไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อนำมาเสนอรายงานหน้าชั้นเรียน เทคนิคการสอนที่ใช้คือ

1) แบ่งหัวข้อให้นักศึกษาไปทำรายงาน พร้อมรูปเล่มรายงานเพื่อนำมาเสนอหน้าชั้นเรียน โดยกำหนดหัวข้อ รายละเอียดในแต่ละหัวข้อพร้อมเกณฑ์การให้คะแนนทั้งรูปเล่มรายงาน การออกมานำเสนองานหน้าชั้นเรียน ทักษะ ท่วงท่า ความรู้ที่นักศึกษาได้ไปค้นคว้าเอกสารมาประกอบ

2) การซักถามเนื้อหาในบทเรียน รูปแบบของวิธีนี้ประกอบด้วย การซักถามโดยผู้ร่วมชั้นเรียน และสมาชิกในกลุ่ม ตลอดจนการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีโอกาสในการตั้งคำถาม และช่วยกันหาคำตอบ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งนักศึกษาจะไม่ทราบหัวข้อในการอภิปรายมาก่อน และทุกครั้งที่นักศึกษามีส่วนร่วม จะได้รับแต้มคะแนนในส่วนของการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ซึ่งผู้สอนได้แจ้งให้นักศึกษาทราบในวันแรกของการเรียน และเน้นให้ทราบเป็นระยะ เพราะจากการศึกษาของ ยาใจ กอนวงษ์ (2549) พบว่าการให้คะแนนการตอบมีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธนวรรธ วัชโสภ (2545 : 82-87) ได้วิจัยการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่องการอนุรักษ์ดิน โดยโครงการกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 38 คน โรงเรียนหนองแขงบึงงาม อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์ดินโดยโครงการ แบบประเมินพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงาน ระหว่างเรียนของนักเรียน แบบประเมินโครงการของนักเรียน แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อแผนการพัฒนาการจัดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ เรื่อง การอนุรักษ์ดิน โดยโครงการ จำนวน 20 ข้อ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 30 ข้อ ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่องการอนุรักษ์ดิน โดยโครงการมีคุณภาพด้านพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติระหว่างเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด มีคุณภาพด้านทักษะกระบวนการในการจัดทำโครงการอยู่ในระดับดีมาก และมีคุณภาพด้านความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาอยู่ในระดับดี และนักเรียนมีความคิดเห็นว่า แผนการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด

รัก ชุณหกาญจน์ (2549: 1-6) ได้ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบการสอนเพื่อกระตุ้น การอภิปรายและแสดงความคิดเห็น ของนิสิตในชั้นเรียน วิชาจิตวิทยาเด็ก 459262 ภาคต้น ปีการศึกษา 2549 จากการศึกษา พบว่า นิสิตมีส่วนร่วมในชั้นเรียนโดยการซักถาม อภิปราย การนำเสนอเนื้อหาที่ค้นคว้า โดยวิธีที่ 2 คือ การมีให้หัวข้อที่จะอภิปราย ล่วงหน้าก่อนเข้าชั้นเรียน นิสิตมีการมีส่วนร่วมดีกว่าวิธีที่ 1 คือการที่ซักถามจากผู้วิจัยโดยไม่ได้มีการกำหนดหัวข้อล่วงหน้ามาก่อน ถึงแม้ว่าจะมีการให้คะแนนการมีส่วนร่วมทุกครั้งที่นิสิตมีส่วนร่วม

พันธศักดิ์ ปินไชย (2551: บทคัดย่อ) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง การศึกษาการออกมารายงานหน้าชั้นเรียนโดยมีการใช้คะแนนเป็นสิ่งจูงใจ ผลการวิจัยพบว่า ความสนใจของนักศึกษามีมากขึ้น มีผลต่อการเรียนรู้เนื้อหาของรายวิชาและทำให้การแสดงออกของนักศึกษาดีขึ้น การสร้างแรงจูงใจโดยใช้คะแนนเป็นรางวัลสำหรับการเรียนทำให้ทุกคนตั้งใจเรียนรู้และพัฒนาตัวเอง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้นักศึกษาจุดศูนย์กลาง โดยใช้การคะแนนเป็นสิ่งจูงใจการออกมานำเสนอรายงานหน้าชั้นเรียน เพื่อพัฒนาและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในบทเรียนด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ และใช้วิธีการพัฒนาศักยภาพทางการจัดการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY